

אשת לוט

"ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח" (בראשית יט, 26)

ד"ר ענת ישראלי, עצמון

בפרשת השבוע, פרשת וירא, בולטות בנוכחותן הנשית בנות משפחתו של לוט (המוזכרות כולן רק כ'אשת' או 'לבנות', ללא שמן). גם מעשי הבנות וגם מעשה האם זכו לפרשנויות ולהערכות שונות ומנוגדות במרוצת הדורות, כולן פרשנויות גבריות מטבע הדברים. בדור הנוכחי זכות בנות המשפחה גם לפרשנויות והערכות נשיות, וגם הן מגוונות ומאירות נקודות מבט שונות.

למה הביטה אשת לוט לאחור? הנה שלוש נקודות מבט נשיות עכשוויות:

ידומה שאי אפשר שלא לחוש רגש של אמפתיה כלפי אשת לוט שאינה יכולה להשאיר את ביתה מאחוריה. עמידתה של אשת לוט היא עמידת האדם שאינו יכול לעשות שינוי ולערוך תיקון. זוהי עמידה נוסטלגית הנכספת לעבר ואינה מסוגלת להתמודד עם קשיי העתיד. העבר שאליו נכספת אשת לוט אינו סוג בשושנים. החיים בסדום היו מאיימים ומשפחת לוט לא התקבלה, כפי שראינו, למערך החברתי. ובכל זאת, כשהגיע הזמן לעזוב, נתקפה אשת לוט געגועים וחמלה כלפי העבר שלא היה לה ולא יכלה להתנתק ממנו ונשארה בעומדה עד עצם היום הזה. גם בסביבתנו אנחנו רואים הרבה נציבי מלח חיים, אנשים שאינם מצליחים להיפרד מקלישאות עבר, גם כשאלה מזמן אינן מוכיחות את עצמן. עמידתם של בני דמותה המודרניים של אשת לוט היא עמידה מצמיתה.

(דליה מרקס, 'סדום ועמורה - חמש עמידות בפני אלהים ואדם', פרשת וירא, נתיבות שלום, תשס"ז)

נקודת מבט שונה מציעה אחמטובה (בשיר שנכתב בין 1922-1924) בספרה "שירת הפגישה האחרונה", בתרגומו של עזרא זוסמן:

אשת לוט

"הצדיק הלך אחרי שליח אלוה
גדול ובהיר במדרון הר שחור,
חרדה דברה לאשה בקול גבה:
עודך יכולה להביט לאחור,

אל צריחים אדמים של סדום המולדת,
אל כפר שם שרת, אל חצר ארנת שם בדת,
אל חלונות בית ריקים שם ילדת
ילדים לאישך אהובך.

הביטה וכמפות פאב מות עיניה
שוב להביט לעולם לא ידעו;
גופה נצטלל כמלח ורגליה
הקלות באדמה נטעו.

מי יספד לאשה זו, מי יבכה?
מול עצמת האבדן מה אבדנה?
לבי בלבד לעד לא ישפחנה,
זו חיייה בעד מבט אחד נתנה".

אחמטובה מתארת בשיר זה מתוך הזדהות עמוקה את אשת לוט כפטריוטית המתגעגעת אל עירה-ארצה. הבתים הראשון והשני מציירים את עזיבת העיר ומתעכבים בפירוט רב על מושאי הגעגוע - הבית, הארכיטקטורה המוכרת והאהובה, המקום שבו פרוחה אהבתה והוקמה משפחתה. הבית השלישי הוא תיאור קצר וחד של הפיכתה לנציב מלח. פסגתו של השיר היא בחלקו הרביעי והאחרון. כואב לאחמטובה שנציב המלח הטרגי הזה, על כאביו ואובדנו, עלול להישכח. והרי אשת לוט, טוענת

אחמטובה, איננה דמות חלשה שלא עמדה בפיתוי, אלא דמות הרואית, אישה שמוכנה לאבד את חייה בתמורה למבט אחד אחרון במחוזות עברה ואהבתה.

ולבסוף, נקודת מבט אישית מאד, בודדה וכואבת, חרדה וזועמת, בשירה של שימבורסקה.

אשת לוט

נראה שהבטתי לאחור מתוך סקרנות.
אך מלבד סקרנות יתכן שהיו לי סבות אחרות.
הבטתי לאחור בצער על קצרת הפסוף.
שלא במתפון - אגב קשירת הסנדל.
שלא להוסיף להביט בערפו הצדיק
של אישי, לוט.
בנדאות פתאומית, כי לו מתי,
אפלו לא היה עוצר.
בסרבנותם של ענוים.
באון פרויזה לקולות המרדף.
הלומת דומיה, בתקוה שהאל יחזר בו.
שתי בנותינו נעלמו מעבר לרכס.
חשתי בקרבי זקנה. רחוק.
ריקות נדודים. תרדמה.
הבטתי לאחור בהניחי את צרור-חפצי.
הבטתי לאחור בחרדה לאן אצעד.
על השביל הופיעו נחשים,
עכבישים, עכברי-שדה וגוזלי בו.
כבר לא טובים ולא רעים - פשוט כל מי שחי
זחל ודלג במהומה המששתפת.
הבטתי לאחור מחמת בדידות.
מבושה שאני נמלטת בגנבה.
מרצון לצעק, לשוב.
רק אז, כשרוח קם,
התיר שערי והניף שמלתי.
דמיתי שרואים זאת מחומות סדום
ופורצים בצחוק רם, פעם ועוד פעם.
הבטתי לאחור בזעם.
להשביע עצמי באבדנם הגדול.
הבטתי לאחור מכל הסבות שצינו לעיל.
הבטתי שלא מרצוני.
זה רק הסלע פנה אחור, נוהם מתחתי.
הנזיק קטע לפתע את דרכי.
על שפת הצוק דדה אוגר, זקוף על פותיו הזעירות.
שנינו הבטנו אז לאחור.
לא, לא. אני רצתי הלאה,
זחלתי, נסקתי,
עד שחשכה צנחה משמים
ועמה חפץ חם וצפורים מתות.
מקצר נשימה סבבתי סחור-סחור.
אלו ראוני, ודאי היו חושבים שאני רוקדת.
לא מן הנמנע שעניי היו פקוחות.
אפשר שנפלתי ופני אל העיר.

ויסלבה שימבורסקה, בשבח החלומות. מפולנית: רפי וייכרט, הוצאת קשב לשירה, תשס"ה 2004